

Maria Podraza

Problem ochrony miejskich zespołów na przykładzie Kazimierza Dolnego : narada wojewódzkich konserwatorów zabytków

Ochrona Zabytków 25/3 (98), 233-234

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w czasie II wojny światowej, sytuacja pierwszych lat powojennych nie prowadziła do ustępstw i działań nie zawsze zgodnych z teorią konserwacji. Z pytania tego logicznie wynikało następne: czy stosunek polskich konserwatorów do zagadnienia rekonstrukcji w architekturze jest obecnie taki sam, jak przed dwudziestu laty, czy też uległ zmianom. W wyniku żywej dyskusji okazało się, że polscy konserwatorzy podchodzą dzisiaj do zagadnienia rekonstrukcji z większą rezerwą, niż ich koledzy z NRF. W pewnym związku z tą częścią dyskusji był krótki referat prof. Bohdana Marconiego z Oddziału Warszawskiego PKZ o różnych zagadnieniach estetycznych wiążących się z konserwacją malarstwa (konserwacja puystyczna, adaptacyjna, restauracja, rekonstrukcja).

Inny bardzo interesujący problem, poruszony w dyskusji, to adaptacja wnętrz zabytkowych dla pełnienia funkcji współczesnych oraz wprowadzanie współczesnych elementów do dawnej architektury. Na przykład do wnętrz gdańskiego ratusza do zrekonstruowanych wiernie sal wprowadzono m.in. nowe tkaniny obiciowe. Zagadnienie adaptacji dawnej architektury do potrzeb życia współczesnego jest żywo dyskutowane na całym świecie. Można było zaobserwować w czasie dyskusji pełną zgodność w tych sprawach konserwatorów niemieckich ze stanowiskiem polskich specjalistów.

W krótkim podsumowaniu dyskusji dr Mühlberg podkreślił duże zainteresowanie gospodarzy działalnością polskich konserwatorów. Wspominając prace prowadzone obecnie przez PKZ w Monachium „Nic tak nie sprzyja dobrym stosunkom międzyludzkim, jak wzajemne poznanie. Należy sobie życzyć jak najszybszego rozpoczęcia tej współpracy” — zakończył dr Mühlberg. Bezpośrednio po zakończeniu części oficjalnej minister Wacław Piątkowski podejmował zaproszonych gości cocktailem. W bardziej swobodnej atmosferze poruszano jeszcze raz szereg spraw dyskutowanych poprzednio publicznie. Konserwatorzy i restauratorzy z NRF wyrażali się z dużym uznaniem o poziomie przedstawionych w referatach rozwiązań konserwatorskich. Podkreślano szczególnie konsekwentną realizację postulatów współczesnej wiedzy w tak niewdzięcznych ze względu na pracochłonność dziedzinach, jak konserwacja tkanin lub starodruków. Duże uznanie zyskała sobie zasada prowadzenia badań historycznych nad obiektami poddawanych konserwacji oraz włączenie do działalności konserwatorskiej laboratoriów specjalistycznych.

Tadeusz Rudkowski

PROBLEM OCHRONY MIEJSKICH ZESPOŁÓW NA PRZYKŁADZIE KAZIMIERZA DOLNEGO — NARADA WOJEWÓDZKICH KONSERWATORÓW ZABYTEKÓW

W dniu 24 kwietnia r. 1972 odbyła się w Kazimierzu Dolnym ogólnopolska narada konserwatorska poświęcona problemom ochrony zespołów miejskich na przykładzie Kazimierza Dolnego, zorganizowana z inicjatywy Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Biuro Dokumentacji Zabytków w Lublinie.

Narada odbyła się w związku z wydanym przez Ministra Kultury i Sztuki Zarządzeniem z dnia 18 kwietnia 1972 r. w sprawie przekazania Muzeum Regionalnemu w Kazimierzu Dolnym niektórych czynności Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i przekształcenia tego muzeum w autonomiczną placówkę muzealno-konserwatorską, podporządkowaną Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, sprawującą ochronę zabytków na terenie Kazimierza i powiatu puławskiego. Powyższe zagadnienie poddane zostało dyskusji w aspekcie ochrony środowiska naturalnego. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele ZMiOZ, wojewódzcy konserwatorzy zabytków lub ich przedstawiciele oraz reprezentanci miejscowych władz.

Konferencję w imieniu organizatorów otworzył mgr Mieczysław Kurzątkowski, Wojewódzki Konserwator Zabytków w Lublinie, naświetlając różnorodność zagadnień charakterystycznych dla Kazimierza Dolnego i całego powiatu puławskiego, takich jak: ochrona zabytków architektury, układu urbanistycznego i krajobrazu, kierowanie właściwym przebiegiem modernizacji i przystosowania miasta dla stałych miesz-

kańców i turystów. Skuteczność sprawowania opieki nad zabytkami w takim kompleksie może zapewnić tylko mocna, operatywna jednostka organizacyjna działająca w miejscu. Połączenie istniejącego Muzeum z urzędem konserwatorskim pozwoli oprzeć działalność konserwatorską na aparacie naukowo-dokumentacyjnym, jaki będzie stworzony w Muzeum.

We wprowadzeniu dyrektor Mieczysław Ptaśnik stwierdził, że zadania stojące przed konserwatorem terenowym i przed placówką muzealną są zbieżne i możliwe do połączenia z korzyścią dla miasta, zabytków i miejscowej ludności. Rozwiązania zaproponowane dla Kazimierza mogą służyć jako wzorzec dla innych zabytkowych miast.

Drugi istotny problem, który omówił mgr J. Żurawski, to przedyskutowanie głównych założeń realizacji programu muzealno-konserwatorskiego przez Muzeum w Kazimierzu. Referent scharakteryzował miasto z punktu widzenia konserwatorskiego i omówił kilka grup zagadnień. Sławny z urody, ciekawej historii i wielu cennych zabytków, Kazimierz Dolny jako zespół wymaga stałej i starannej opieki. Ostatnie dziesięć lat w historii Kazimierza, to anarchia budowlana spowodowana brakiem planu zagospodarowania przestrzennego, nierespektowaniem zarządzeń Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i obowiązujących przepisów. Dodać jeszcze do tego należy brak tradycyjnych materiałów budowlanych, złe wykonawstwo, lokalizowanie architektury o charakterze obcym miastu itp. Istniejące problemy w zakresie rozwoju miasta usiłowano rozwiązać w zatwierdzonym ostatnio szczegółowym planie zagospodarowania przestrzennego, przewidującym między innymi utworzenie centrum handlowo-usługowego na obszarze zabytkowym. Referent stwierdził, że ta nowoczesna enklawa w zabytkowym zespole miejskim jest nie do przyjęcia z punktu widzenia konserwatorskiego. Nie kwestionuje się potrzeby budowy usług w centrum, ale proponuje się lokalizowanie ich bez szkody, a nawet z korzyścią dla urbanistyki zabytkowego śródmieścia. Istnieją jeszcze w samym śródmieściu nie zabudowane place, które kiedyś miały zwartą zabudowę. Brak jej stwarza przykre luki w układzie miasta, które w planie nie zostały jednak przewidziane do zagospodarowania. W związku z tym należy podjąć analizy i studia konserwatorskie, by na ich podstawie opracować wskazania konserwatorskie do rewizji planów ogólnego i szczegółowego miasta i jego okolic. Tezy referatu zostały podjęte w wypowiedziach uczestników narady. W trakcie dyskusji często przewijał się motyw główny: jak działać, by z jednej strony zapewnić miejscowej ludności i stale wzrastającej liczbie turystów niezbędne minimum usług, a z drugiej zachować tradycyjny, zabytkowy układ miasta, zieleni, charakteru ukształtowanego w ciągu wieków, a pieczołowicie restaurowanego w latach powojennych wg planów zasłużonego dla Kazimierza Karola Sicińskiego. Podkreślano mocno i zdecydowanie konieczność zakazu lokowania architektury obcej dla Kazimierza, której przykładem może być np. dom RSW „Prasa”, czy też nowy dom przy ulicy Nadwiślańskiej. Z tego też powodu większość dyskutantów opowiadała się za zmianą opracowanego planu szczegółowego. Wybór odpowiednich rozwiązań powinien odbywać się nie tylko pod kątem łatwiejszej drogi inwestowania, ale przede wszystkim z uwzględnieniem wartości historycznych, zabytkowych i krajobrazowych miasta. Szczególnie mocno akcentowali sprawę „centrum” reprezentanci władz powiatowych. Nie chodzi tu tylko o handel i gastronomię, ale o wiele tak istotnych spraw, jak zapewnienie miastu najważniejszych sposobów ogrzewania, doprowadzenia linii elektrycznej (kablowej), układu komunikacyjnego, zapewnienie w wystarczającej ilości tradycyjnych materiałów budowlanych itp.

W celu pełnego rozeznania zabytkowych zasobów Instytut Podstaw Rozwoju Architektury Politechniki Warszawskiej ma przeprowadzić pełną i wnikliwą inwentaryzację stanu istniejącego zespołu w aspekcie krajobrazowym, łącznie z opracowaniem dokumentacji ikonograficznej obiektów, które uległy zagładzie, z jednoczesną próbą odpowiedzi na pytanie, co i czy rekonstruować. Jest to pytanie aktualne nie tylko dla Kazimierza.

Zjawisko zagrożenia obiektów zabytkowych jest charakterystyczne dla krajów szybko rozwijających się. Zadaniem konserwatorów jest zapewnienie trwania zabytków dla przyszłych pokoleń. Narada dała dość wnikliwy obraz obecnej sytuacji Kazimierza i pozwoliła spojrzeć zarówno na potrzeby rozwojowe tego miasta, jak też na sposoby ich zaspokojenia zgodnie z aktualnymi wymogami konserwatorskimi.

Maria Podraza